

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף קב

(בעמ' הקודם)

קושיא: והא פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים: שלפני שפיגל היה מצוה לזרוק את הדם בלי לפגל בו, וגם אם היה רוצה היה זורק בלי לפגל, ובכל זאת אמרה הברייתא שאינו מטמא טומאת אוכלין, וא"כ קשה לרבי שמעון, שהרי כבר היתה להם שעת הכושר לפני שפיגל, כי לכאורה הברייתא עוסקת במקרה שפיגל בזריקת הדם, והיתה להם שעת הכושר לפני זריקת הדם.

תירוץ: לא: הברייתא עוסקת במקרה שפיגל עוד לפני כן בשחיטה, וא"כ לא היתה לו שעת הכושר, שהרי אין אפשרות להכשירו בזריקת הדם.

קושיא: אבל פיגל בזריקה מאי: האם לדבריך אם פיגל בזריקה אכן מטמא טומאת אוכלין כיון שהיתה לו שעת הכושר?! אם כן עד שהברייתא אומרת שאם פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין כיון שהיתה לה שעת הכושר, שתחלק הברייתא בבהמת קדשים עצמה ותאמר כך - כמה דברים אמורים שאין בהמת קדשים מטמאת טומאת אוכלין כשנתפגלה? זה רק כגון שפיגל בשחיטה שאז לא היתה לה שעת הכושר, אבל אם פיגל בזריקה שאז היתה לה שעת הכושר מטמא טומאת אוכלין.

תירוץ: פיגל במנחה איצטריכא ליה: באמת הברייתא היתה יכולה לחלק בבהמת קדשים, אלא שהברייתא רוצה להשמיע לנו חידוש שאפילו אם פיגל בקמיצה מטמא טומאת אוכלין, והחידוש הוא שהרי הקומץ במנחה הוא כנגד שחיטה בבהמה, ואם היה מפגל בשחיטת בהמה הרי לא היתה מטמאה טומאת אוכלין, והיינו חושבים שכך הדין גם לגבי מנחה שאם פיגל בקמיצה אינה מטמאת אוכלין, לכן מחדשת לנו הברייתא שמטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר לפני שהתקדשה המנחה.

אמר רב אשי: אמרתי לפני רב נחמן שמועה זו, ותירצתי לו את הקושיות שהקשינו מהברייתא של פרה אדומה כך:

אפילו תימא: גם אם תאמר שכוונת הברייתא 'לן קודם זריקה' שהוא לן ממש, ואפילו אם תאמר שכוונת הברייתא 'פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין' שמדובר שפיגל בזריקת הדם, בכל זאת לא קשה מדוע היתר הזריקה שהיה לפני הפסול אינו נחשב שהיתה לו שעת הכושר, לפי שלגבי פדיית בהמה אפשר לומר 'כל העומד ליפדות כפדיו' וכאילו היתה לה שעת הכושר, כיון שפדיון הוא דבר הנעשה ע"י דברים שהוא אומר בפה, ולכן גם כשלא פדה אינו מחוסר מעשה והוא נחשב כאילו נפדה, אבל לגבי זריקת הדם אנו לא אומרים 'כל העומד ליזרק כזרוק' ולהחשיב את הקרבן כאילו היתה לו שעת הכושר, כיון שזריקת הדם היא מעשה ממש, וכל עוד לא זרק הרי הוא מחוסר מעשה.

קושיא: מיתיבי: קושיא על מה שאמר רב אשי שאנו לא אומרים 'כל העומד ליזרק כזרוק'. למדנו במשנה במס' מעילה - כלל אמר רבי יהושע, כל בהמת קדשים שנפסלה והיתה לה שעת היתר לכהנים לפני שנפסלה, אין מועלים בה, וכל שלא היתה לה שעת היתר לכהנים לפני שנפסלה, מועלים בה. ואיזה היא בהמה פסולה שהיתה לה שעת היתר לכהנים? בהמה שלנה, או שנטמאת או שיצאה חוץ למקומה, שהרי לפני שנטמאת או יצאה היתה מותרת לכהנים לאחר שנזרק דמה, וגם כשנפסלה משום לינה היה לה שעת היתר לכהנים כפי שיבואר להלן. ואיזו היא בהמה פסולה שלא היתה לה שעת היתר לכהנים? בהמה שנשחטה על מנת לעובדה או לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה, ושקיבלו פסולים וזרקו את דמה, שבמקרים אלו היא לא היתה מותרת לכהנים אף פעם.

קתני מיהא רישא: כתוב ברישא של המשנה הנ"ל שבהמה שלנה ונטמאת ושיצאה הרי זו בהמה פסולה שהיתה לה שעת היתר לכהנים, ולכאורה 'לנה' הכוונה לנה ממש, כלומר, שלנה כל הבהמה גם הבשר וגם הדם, שלא הספיקו לזרוק את הדם עד שלן ונפסל, וזה נחשב שהיתה לה שעת היתר לכהנים בגלל שהדם היה ראוי ליזרק, והרי כאן שעדיין לא נזרק הדם אלא אם הוא היה רוצה היה יכול לזרוק, ובכל זאת אמרה המשנה שאין מועלין בה, כי כבר היתה לה שעת

היתר בגלל שהיתה ראויה ליזרק, נמצא שכן אומרים 'כל העומד ליזרק כזרוק דמי' וא"כ קשה על רב אשי ורב נחמן שאמרו שלא אומרים כן.

תירוץ: לא: הברייתא עוסקת במקרה שהבהמה לנה בשעה שהיא ראויה לצאת וראויה לטמא, דהיינו לאחר זריקת הדם.

קושיא: אבל לנה ממש: אבל אם הבהמה לנה כולה גם הבשר וגם הדם לפני שנזרק האם לדבריו מועלים בה כיון שלא היתה לה שעת הכושר בפועל? זה אי אפשר לומר! שהרי המשנה אמרה 'כל שהיתה לה שעת היתר לכהנים, וכל שלא היתה לה שעת היתר לכהנים' ומשמע שהיתה לה שעה הראויה להתירה, אבל לא הותרה בפועל תיקשי, ולדבריו המשנה היתה צריכה לומר 'כל שיש לה שעת היתר לכהנים אין מועלין בה, וכל שאין לה שעת היתר לכהנים מועלין בה', שמשמע שיש לה שעת היתר בפועל, שהרי אתה אומר שאם יש לה שעת היתר בפועל אין בה מעילה, אבל כשאין לה שעת היתר בפועל זה לא עוזק שהיתה אפשרות שיהיה לה היתר.

תירוץ: אלא אמר רב אשי: וכי אתה מקשה מדין מעילה על דין טומאת אוכלין ואומר שכיון שלענין מעילה אנו אומרים 'כל העומד לזרוק כזרוק דמי', ולכן פקע דין מעילה, כמו כן הוא מטמא טומאת אוכלין כזרוק? אין הם דומים זה לזה, כי לגבי מעילה הדבר תלוי בקדושת הבהמה האם היא קדושה או לא, ולאחר שפקעה קדושתה בגלל שעומדת היא ליזרק איך תחזור עליה הקדושה?! אבל דין טומאת אוכלין תלוי האם יש עליו שם 'אוכל' או שאין עליו שם 'אוכל', ולכן אם לא נעשה אוכל בפועל דהיינו על ידי זריקה, אינו מטמא טומאת אוכלין.

קושיא: מיתיבי המביא אשם תלוי: מי שיש לו ספק שחטא (כגון שהיו שתי חתיכות, אחת תלב ואחת שומן ואכל אחת מהם ואינו יודע מה אכל), והביא אשם תלוי, ונודע לו שלא חטא. יש בזה כמה מצבים.

אם נודע לו קודם שנשחט הקרבן - לדעת רבי מאיר הקרבן יצא וירעה בעדר עם שאר הבהמות, כי מתברר שאין כאן כלל קרבן (משום שהיה זה הקדש בטעות). לדעת חכמים ירעה עד שיסתאב ויפול בו מום, ומוכרים אותו והכסף הולך לנדבה (כי ההקדש לא היה בטעות, משום שכאשר הפרישו הוא ידע שיתכן והוא לא חטא). לדעת רבי אליעזר מקריב את האשם. משום שאם האשם לא בא על החטא הזה,

הוא בא על חטא אחר שאינו ידוע לו. (כי לדעתו אפשר להתנדב אשם תלוי בכל יום, משום שיתכן והוא חטא והוא לא יודע).

אם נודע לו לאחר שנשחט האשם, ועדיין לא נזרק הדם – הדם ישפך והבשר ישרף, כי הוא חולין שנשחטו בעזרה. (טעם זה הוא אליבא דרבי מאיר. והטעם לחכמים הוא משום שלא מקריבים אשם בלא חטא. (מפרשים)). זו דעתם של רבי מאיר וחכמים. אבל רבי יוסי חולק על כך בהמשך.

ואם נודע לו לאחר שכבר נזרק הדם – הבשר יאכל, משום שבשעת זריקת הדם עדיין לא נודע שלא חטא, ואם כן הדם נזרק כהלכתו (הדם נזרק בתורת אשם תלוי הבא על ספק חטא).

לדעת רבי יוסי אפילו אם נודע לו קודם זריקת הדם, זורקים את הדם ואוכלים את הבשר.

ואמר רבא: רבא מפרש את טעמו של רבי יוסי. רבי יוסי הולך בשיטת רבי שמעון שאמר 'כל העומד לזרוק כזרוק דמי', ולכן בזמן שהדם היה ראוי להזרק ועדיין לא נודע שלא חטא, נחשב הדבר כאילו כבר נזרק הדם. (והרי אם נודע לאחר שנזרק הדם הבשר יאכל).

קושיא לרב נחמן ולרב אשי הסוברים שלא אומרים כל העמוד לזרוק כזרוק דמי לעניין החשבת הבשר כ'אוכל'.

תירוצ: **מידי הוא טעמא וכו':** האם זהו הטעם של רבי יוסי בגלל כל העומד להזרק וכו'? הרי אמרו בארץ ישראל בשם רבי יוסי בר חנינא, שטעמו של רבי יוסי, כי כלי שרת מקדש את הדם הפסול שניתן בו, להקריבו לכתחילה. ולכן אפילו אם הדם פסול בגלל שנודע שלא חטא, בכל אופן הוא מתקדש ומותר להקריבו.

*

אמר ליה רב אשי לרב כהנא – מדאמר רבי שמעון כל העומד לזרוק כזרוק דמי: כפי שביאר רבא, אם כן גם 'כל דבר העומד להישרף נחשב כשרוף'. ואם כן מדוע נותר ופרה מטמאין טומאת אוכלין? (בשר קרבן שנותר לאחר זמנו, ופרה אדומה שנשחטה. אם הם נטמאו על ידי שרץ, הם נעשים ראשון לטומאה,

ומטמאים אוכל שנוגע בהם להיות שני לטומאה). הרי הם עומדים לשריפה והם נחשבים כעפר בעלמא!

אמר ליה 'חיבת הקודש' מכשרתן: חביבות הקודשים מחשיבה אותם ל'אוכל' אפילו כשאינם ראויים לאכילה. (כמו שלמדנו לעיל (קא,א) לגבי עצים ולבונה שחיבת הקודש מכשירה אותם לקבל טומאה).

אמר ליה רבינא לרב אשי - נהי דמהניא להו חיבת הקודש לאיפסולי דגופיה, ליקרוי טמא נמי למימני ביה ראשון ושני? אמנם חיבת הקודש מועילה להכשיר אותם לקבל טומאה, לענין שהם נפסלים. אבל האם היא יכולה לטמאות אותם בכדי לטמאות אחרים? (כגון שנגעו בשרץ, שהם נעשים ראשון ומטמאים אוכל שנוגעים בו להיות שני). כי אם כן קשה מדברי ריש לקיש כדלהלן.

תפשוט דבעי ריש לקיש, צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני? אם תאמר שחיבת הקודש מועילה לנותר ופרה שיטמאו אחרים, מדוע הסתפק ריש לקיש בעניין 'צריד של מנחות' = סולת מנחה יבשה שלא נגע בה השמן שנבלל במנחה, ואם כן היא לא הוכשרה לקבל טומאה על ידי השמן, אמנם חיבת הקודש מכשירה אותה לקבל טומאה. והסתפק ריש לקיש האם היא יכולה לטמאות אחרים או שהיא רק נפסלה בעצמה? אך היה על ריש לקיש לפשוט מהברייתא הנ"ל שהיא גם מטמאה אחרים.

(ומכך שהוא לא פשט מהברייתא, מוכח שהסיבה שנוותר ופרה מטמאין טומאת אוכלים אינה בגלל חיבת הקודש, אלא באמת לא אומרים כל העומד להישרף כשרוף דמי, וממילא הם נחשבים כאוכל גמור ולכן הם טמאים בטומאה רגילה ולכן גם מטמאים אחרים).

תירוץ: כי מיבעיא ליה לריש לקיש דאורייתא, כי קאמרינן דרבנן: לכו"ע חיבת הקודש מועילה להכשיר את הקודש לקבל טומאה, אפילו כדי שהוא יטמא אחרים ויעשה אותם שני לטומאה. אמנם ריש לקיש הסתפק האם השלב הזה של 'לטמאות אחרים', הוא רק מדרבנן או אפילו מדאורייתא. והנפקא מינה, האם שורפים את האוכל שנגע במנחה ונעשה שני לטומאה. אם המנחה טימאה אותו מדאורייתא שורפים אותו, אבל אם היא טימאה אותו רק מדרבנן לא שורפים אלא 'תולים' (= לא אוכלים ולא שורפים).

ואילו אנחנו מדברים על טומאה מדרבנן, כלומר שנותר או פרה שנגעו באוכל טימאו אותו מדרבנן ועשו אותו שני. ולא דיברנו על טומאה מדאורייתא.

מתני': האומר הרי עלי במחבת: האומר 'הרי עלי להביא מנחה במחבת' והוא הביא מנחה במרחשת. או להיפך, שאמר 'הרי עלי להביא מנחה במרחשת' והביא במחבת. הדין הוא, מה שהביא הביא, אבל ידי חובתו לא יצא. כי אנו אומרים שמסתמא הוא לא התכוון להביא את המנחה הזו כדי לקיים את נדרו, אלא זו מנחה אחרת שהוא מתנדב, ולכן המנחה הזו כשרה אבל הוא לא יוצא בה ידי נדרו.

זו להביא במחבת: אבל אם היה עישרון סולת מונח לפניו ואמר 'הרי עלי סולת זו להביא במחבת', והביאה במרחשת. או להיפך, שאמר 'הרי עלי סולת זו להביא במרחשת' והביא במחבת. הרי זו מנחה פסולה. משום שהוא נדר על העישרון הזה שיביא אותו בסוג מסוים של כלי, והוא לא יכול לשנות אותו.

דין דומה:

האומר הרי עלי שני עשרונות: האומר 'הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי שרת אחד' והביא אותם בשני כלים. או להיפך, שאמר 'הרי עלי שני עשרונות להביאם בשני כלים' והביאם בכלי שרת אחד. הדין הוא מה שהביא הביא, אבל ידי חובתו לא יצא.

והטעם, בגלל שכאשר הוא נדר להביאם בכלי אחד, אם כן הוא נדר להביא מנחה אחת ולעשות בה קמיצה אחת, וכאשר הביאם בשני כלים הוא עושה שתי קמיצות. ובנוסף בכל כלי יש מנחה חסירה, כי חסר מהכמות שאמורה להיות בה.

וכן להיפך. כאשר נדר להביאם בשני כלים, הוא נדר להביא שתי מנחות ולעשות שתי קמיצות, ואילו כאשר הביאם בכלי אחד הוא עושה רק קמיצה אחת. ובנוסף יש כאן מנחה יתירה מהכמות שאמורה להיות בה.

אלו בכלי אחד: אבל אם היו העשרונות סולת לפניו ואמר 'הרי עלי שני עשרונות אלו להביאם בכלי אחד' והביאם בשני כלים. או להיפך שאמר 'הרי עלי שני עשרונות אלו להביאם בשני כלים' והביאם בכלי אחד. הרי אלו פסולין. והטעם כנ"ל, כי העשרונות עצמם נתקדשו דוקא לסוג המנחה והכלי שאמר.

המשנה מבארת את הדינים:

'הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד': אם אמר כן, ולבסוף הביא בשני כלים, וראו אותו אנשים ואמרו לו 'בכלי אחד נדרת!' אם הוא לא התייחס לדבריהם והקריבן בשני כלים, פסולין. בגלל שכאן אי אפשר לומר שמסתמא הוא מביא מנחה אחרת, כי אם כן היה צריך לענות לשואלים שזו מנחה אחרת. אלא באמת הוא מביא את המנחה שנדר שלא כפי שנדר, ולכן היא פסולה.

אבל אם שמע לדבריהם והקריבן בכלי אחד, כשרין.

'הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים': אם אמר כן, ולבסוף הביאם בכלי אחד. ואמרו לו הרואים 'בשני כלים נדרת!' אם הוא שמע בקולם והקריבן בשני כלים, כשרין. אבל אם הוא לא התייחס, והקריב את שתי המנחות בכלי אחד, דינו כשתי מנחות שנתערבו זו בזו. משום שהוא נדר להביא שתי מנחות נפרדות והביאם מעורבבות בכלי אחד. (וגם אם אי אפשר לומר שמסתמא זו מנחה אחרת, כי הוא היה צריך לענות לשואלים שזו מנחה אחרת).

נמרא: וצריכא: המשנה היתה צריכה להשמיע לנו גם את הדין של מקדיש מנחת מחבת ומביא מרחשת (וליהיף). וגם את הדין של מקדיש מנחה בכלי אחד ומביא בשני כלים (וליהיף).

דאי אשמעינן הך קמיייתא: אם היה כתוב רק הדין של מחבת ומרחשת, הייתי חושב שדוקא שם לא יצא ידי נדרו, כי הוא הביא את המנחה בסוג כלי אחר ממה שנדר. אבל בנודר כלי אחד ומביא בשני כלים הוא כן יוצא ידי נדרו, כי הוא הביא אותה באותו סוג של כלי. קמ"ל שלא יצא.

ואי אשמעינן הך: ואם היה כתוב רק הדין של כלי אחד ושני כלים, הייתי חושב שדוקא שם לא יצא ידי נדרו משום שהוא נדר מנחה אחת והוא חילק אותה לשני כלים. אבל בנודר מחבת ומביא מרחשת יצא ידי נדרו כי הוא הביא מנחה אחת כמו שנדר. קמ"ל שלא יצא.

תנו רבנן - מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא. ר' שמעון אומר אף ידי נדרו נמי יצא: רבי שמעון חולק וסובר שהמנחה לא נקבעת כפי הנדר שנדר בתחילה, אלא כפי מה שהביא לבסוף.